

Sygn. akt I UK 12/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania K. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
z udziałem zainteresowanego Przedsiębiorstwa Wyrobów [...] „G.” Spółki z
ograniczoną odpowiedzialnością w C.
o rozciągnięcie odpowiedzialności za należności z tytułu składek na członka
zarządu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 1 lipca 2020 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 8 lutego 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 8 lutego 2018 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z odwołania K. M. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C., przy udziale zainteresowanego Przedsiębiorstwa Wyróbów [...] „G.” Spółki z o.o. w C. – oddalił apelację K. M. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 25 sierpnia 2016 r., sygn. akt VI U (...), w którym Sąd Okręgowy oddalił – po ponownym rozpoznaniu sprawy – odwołanie K. M. od decyzji organu rentowego z dnia 19 sierpnia 2011 r., w której ZUS Oddział w C. „rozciągnął” na K. M. jako członka zarządu, prezesa zarządu Spółki z o.o. „G.” z siedzibą w C. odpowiedzialność za długi tego podmiotu, powstałe z tytułu nieopłacenia składek za okresy i w kwotach: 1. na ubezpieczenia społeczne (FUS) za okresy: luty 2006 r., sierpień 2006 r., od kwietnia do grudnia 2007 r., od stycznia do czerwca 2008 r., od sierpnia do września 2008 r. - w łącznej kwocie 1.475.804,08 zł, w tym 738.583,97 zł - tytułem należności głównej oraz 326.585,00 zł - tytułem odsetek za zwłokę liczonych na dzień wydania decyzji, 2. na ubezpieczenie zdrowotne (FUZ) za okresy: maj 2006 r., sierpień 2006 r., październik i listopad 2006 r., od kwietnia do listopada 2007 r., grudzień 2007 r., od stycznia do czerwca 2008 r., sierpień i wrzesień 2008 r., w tym 217.867,42 zł - tytułem należności głównej oraz 95.100,00 zł - tytułem odsetek za zwłokę liczonych na dzień wydania decyzji, a 336,60 zł - tytułem kosztów egzekucyjnych, 3. na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (FPiFGŚP) za okresy: luty 2006 r., kwiecień 2006 r., maj 2007 r., od czerwca do grudnia 2007 r., od stycznia do czerwca 2008 r., sierpień i wrzesień 2008 r., w tym 67.598,39 zł - tytułem należności głównej oraz 29.550,00 zł - tytułem odsetek za zwłokę liczonych na dzień wydania decyzji i 182,70 zł - tytułem kosztów egzekucyjnych.

Sąd drugiej instancji – w uzasadnieniu wyroku – stwierdził, że „apelacja okazała się zasadna i brak jest podstaw do ustalenia, że K. M. jako prezes zarządu Przedsiębiorstwa Wyróbów [...] G. Sp. z o.o. nie złożył wniosku o ogłoszenie upadłości Spółki we właściwym czasie”.

Według Sądu Apelacyjnego przedsiębiorstwo G. wprowadziło od 2005 r. nie płać do ZUS bieżących składek na ubezpieczenia społeczne pracowników, ale dopiero 21 czerwca 2007 r. utraciło w sposób trwały zdolność do regulowania przeważającej części zobowiązań pieniężnych. Złożony w dniu 6 lipca 2007 r.

wniosek o ogłoszenie upadłości uwagi na braki formalne został zwrócony. K. M. nowy wniosek o ogłoszenie upadłości złożył 25 lipca 2007 r. Ostatecznie postępowanie upadłościowe zostało umorzone w dniu 9 września 2010 r. na skutek braku środków pieniężnych nawet na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego.

Sąd uznał, że w sytuacji, gdy przepis art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze w jego pierwotnym brzmieniu został przez Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 10 listopada 2009 r., P 88/08 (OTK-A 2009/10/146) uznany za niezgodny z Konstytucją, to niezgodność ta istniała nie tylko od daty wspomnianego orzeczenia, lecz od daty uchwalenia wskazanego przepisu. A skoro tak, to uznać należy, że również wówczas - przez art. 35 Prawa upadłościowego i naprawczego - możliwe było stosowanie art. 130 § 3 k.p.c., zgodnie z którym pismo poprawione lub uzupełnione w terminie wywołuje skutki od chwili jego wniesienia. W konsekwencji Sąd uznał, że K. M. wykazał, iż złożył wniosek o ogłoszenie upadłości Spółki we właściwym czasie, w rozumieniu art. 116 § 1 pkt 1a Ordynacji podatkowej, co zwalnia go z odpowiedzialności za jej zaległości składkowe. Podstawę prawną swojego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wskazał w art. 386 § 1 k.p.c.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołujący się zaskarżył skargą kasacyjną. W skardze – w ramach jej podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucono naruszenie:

a) art. 386 § 1 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i oddalenie na jego podstawie apelacji odwołującego się przy jednoczesnym uznaniu, że apelacja odwołującego się okazała się zasadna;

b) art. 325 k.p.c., art. 326 § 3 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez wydanie wyroku, którego sentencja jest fundamentalnie sprzeczna z jego uzasadnieniem;

c) art. 130 § 3 k.p.c. w związku z art. 35 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze przez jego niezastosowanie;

d) art. 28 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 - według tekstu obowiązującego w miesiącu lipcu 2007 r.) w związku z art. 190 ust. 1 i ust. 3 Konstytucji RP przez jego zastosowanie.

W ramach podstawy materialnoprawnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucono niewłaściwe zastosowanie art. 116 § 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 800) w związku z art. 31 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778), art. 130 § 3 k.p.c. oraz w związku z art. 11 ust. 1, art. 21 ust. 1 i art. 35 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze w brzmieniu obowiązującym w miesiącu lipcu 2007 r. - przez oddalenie apelacji odwołującego się i tym samym uznanie, że odwołujący się odpowiada solidarnie całym majątkiem za zaległości składowe zainteresowanej Spółki wobec organu rentowego pomimo przyjęcia, że odwołujący się zgłosił we właściwym czasie wnioski o ogłoszenie upadłości zainteresowanej Spółki.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że zmienia się zaskarżoną decyzję ZUS Oddziału w C. z dnia 19 sierpnia 2011 r. i stwierdza, że odwołujący się K. M. nie odpowiada solidarnie z zainteresowaną Spółką za zobowiązania zainteresowanej z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za wskazane okresy czasu oraz zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującego się koszty procesu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji według norm przepisanych, - zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego się kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, - zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego się kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych; ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...) z pozostawieniem temu Sądowi do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej w całości oraz o zasądzenie na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku jest bowiem całkowicie sprzeczne z sentencją wyroku.

Nie ulega wątpliwości, że orzeczenie sądowe jako akt decyzyjny i jego motywacje mają tworzyć jedną całość zgodną z zasadami logicznego rozumowania. Powołany w skardze kasacyjnej art. 328 k.p.c. został zmieniony przez art. 1 pkt 109 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) z dniem 7 listopada 2019 r. Ustawa ta zmieniła również treść art. 326 § 3 k.p.c. W myśl jednak art. 9 ust. 4 tej ustawy - do rozpoznania środków odwoławczych wniesionych i nierozpoznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym. Ponieważ do nadzwyczajnych środków odwoławczych w postępowaniu cywilnym można zaliczyć skargę kasacyjną, dlatego ocena prawna podnoszonych w skardze kasacyjnej przepisów została dokonana na podstawie przepisów obowiązujących w dniu wydania wyroku przez Sąd drugiej instancji.

W ocenie Sądu Najwyższego, mimo że nie zostało to wprost wyrażone, również zgodnie z obowiązującym od dnia 7 listopada 2019 r. art. 327¹ § 1 i 2 k.p.c. uzasadnienie wyroku powinno zawierać poza wskazaniem podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa, które powinno być zgodne z sentencją wyroku. Sprzeczność w tym zakresie obliguje Sąd Najwyższy do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

W konsekwencji ocena zarzutów materialnoprawnych skargi kasacyjnej byłaby przedwczesna.

Na marginesie więc tylko można wskazać, że przepis art. 116 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa, odczytywany w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ustanawia odpowiedzialność majątkową osób trzecich wobec dłużnika (spółki) za nieopłacone składki na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, na wypadek całkowitej lub częściowej bezskuteczności ich egzekucji z majątku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Z tego przepisu wynika, że za zaległości odpowiadają

solidarnie całym swoim majątkiem członkowie zarządu, przy czym ich odpowiedzialność jest ograniczona do zobowiązań, które powstały w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu. Zastosowanie tych przepisów wymaga ustaleń, w ramach których plasuje się czas pozostawania w zarządzie spółki oraz czas, w którym - działając w interesie wierzycieli - członek zarządu powinien zgłosić wniosek o wszczęcie postępowania umożliwiającego ich zaspokojenie. Właściwy czas zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości, gdy majątek nie wystarcza na zaspokojenie długów, to nie tylko czas określony w Prawie upadłościowym, ale też czas o którym można wnioskować z regulacji 116 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Składki powinny być płacone w terminie i należy to do obowiązku zarządu spółki. Z zaniechania tego obowiązku wynika uzasadnienie szczególnej odpowiedzialności członków zarządu spółki na podstawie tych przepisów. Po stronie dłużnika leży powinność dbania o to, aby wierzyciele zaspokojeni zostali w równym i nie tylko w znikomym stopniu; "właściwy czas" nie może być rozumiany jako wielokrotne przekroczenie terminu podanego w prawie upadłościowym do zgłoszenia wniosku o upadłość. Szczególną podstawę odpowiedzialności za składki wprowadzono nie po to, aby termin zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości upływał znacznie później niż termin dwóch tygodni, w którym przedsiębiorca lub jego reprezentant powinni zgłosić wniosek o upadłość od zaprzestania płacenia długów. "Właściwy czas" ogłoszenia upadłości to nie jest moment, gdy sytuacja majątkowa dłużnika wystarcza na zaspokojenie wierzytelności uprzywilejowanych tylko w znikomej części. Przyjmuje się zasadniczo, że jest to czas, w którym ogłoszenie upadłości zapewni równomierne, choćby częściowe zaspokojenie wszystkich wierzycieli, czyli bez zaspokojenia jednych wierzycieli kosztem innych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2012 r., II UK 218/11).

Po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 listopada 2009 r., P 88/08, od 22 grudnia 2010 r. doszło do nowelizacji art. 28. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (aktualny jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 498). Zdaniem Sądu Najwyższego, ocena implikacji normatywnych cytowanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, powinna być poprzedzona szczegółowym ustaleniem, od którego dnia zarząd Spółki z o.o. „G.” z siedzibą w C. zaprzestał płacenia w

sposób trwały składek na ubezpieczenie społeczne pracowników, gdyż ten aspekt powinien mieć decydujące znaczenie w sprawie o objęcie odpowiedzialnością solidarną członków zarządu spółki kapitałowej za zaległe składki.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.